رمضان

سنه ۱۳۰۵

محمد فؤاد

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر وتحسین اولنمشدر

استانبول
(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
۱۳۰۵

عدد ۷

رمضان

سنه ۱۳۰۵

محرری

محمد فؤاد

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر وتحسین اولنمشدر

استانبول
(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
۱۳۰۵

﴿ بعد اداى ماوجب علينا ﴾

جناب خالق كائنات، عصر جليل همايونلرى مطلع انوار وفيوضات اولان پادشاه معارفپرور وشهنشاه ديانتكستر افندمز حضرتلرينى الى يوم القيام اريكه پيراى شوكت وشان بيورسون آمين. سايۀ معارفپيرايۀ جناب ملوكانه‌لرنده — اختلاس ايديله بيلان زمانلرده — تحريرينه خامه‌ران اولديغمز وشهر صيام مغفرت انجامه نسبتله «رمضان» نامى ويرديكمز شو رساله‌جك دين مبين اسلامك وخصوصيله شرائط مهمۀ اسلاميه‌دن اولان امر صيامك «فن وحكمت» و «اصول حفظ صحت» ه اولان تعلق وارتباطنى محاكمه وصائمين ايله غير صائمينك احوالنى مقايسه يولنده يازلمش برقاچ مقاله‌دن عبارت اولمق اوزره ترتيب اولنمش و بر نوع تقويم صورتنده بولنمق ايچون ابتداسنه برده «امساكيه» وضع ايدلمشدر.

مندرجاتنك تقدير واستحسانه شايان اولوب اوله‌ميه‌جغنى بيلنه‌مزايسه‌ده بزده بو يولده يازلمش ايلك اثر اولديغى و «رمضان شريف» ه متعلق ومخصوص اوله‌رق ينه اوآيده نشر ايدلديكى جهتله بونك بر رمضان تقويمى صورتنده اولسون تلقى اولنمسى مأمولدر.

رساله‌مز مظهر حسن رغبت اولور و جناب حق دخى بزى موفق ايلرايسه بمنه تعالى هرسنه رمضان شريفده ينه بو نام ايله برر رساله تحريرينه وسنه بسنه اكمال نواقص وتوسيع حجم ومندرجاتنه تشمير ساق غيرت اولنمسى طبيعيدر. هرحالده حصول موفقيتمزى الطاف وتوفيقات الٰهيه‌دن وكوريله‌جك قصور ونقصانلرمزك نظر صفح ومسامحه ايله مستور بيورلمسنى‌ده رساله‌مزى مطالعه‌يه رغبت بيوران قارئين كرامدن بكلرز.

محمد فؤاد

رمضان

— اسلاميت وحكمت —

دين مبين اسلامك حبل متين حكمته ارتباطى بوكون يار واغيار نظرنده مرتبهٔ ثبوت وتحققه واصل اولمشدر. اوت، حكمت، حقيقت، اسباب مدنيت، وسائط استكمال سعادت صوريه ومعنويه، فضائل اخلاقيه كبى حصول مزيات انسانيه‌يه خدمت ايدن بالجمله اعمال وخصائل حسنه‌يى احكام اسلاميت شامل ودها طوغريسى ديانت جليلهٔ اسلاميه بر انسانك سعادت دارينه مظهريتى نه‌يه متوقف ايسه مع زيادة كافلدر.

سوزمزى ايضاح ايچون شرائط اسلاميه ووظائف دينيه‌مزدن بعضيلرينى برر كره نظر تدقيقدن امرار ايده‌لم:

ابتدا نمازدن وانك مابه الاحتياجى اولان ابدستدن بحث ايليه‌لم:

نماز قيلمق ايچون وجودك ووجوده مضاف اولان

ملبوسات واشيانك بر طهارت متماديه التنده بولنديرلمسى طبيعيدر؛ اللرى، اغزى، برونك ايچنى واعضاى سائرهٔ معلومه‌يى ماء طاهر ايله ييقايوب آبدست آلمق وبش وقت نماز قيلمق فرائض اسلاميه‌دندر آبدستك بوصورتله ديانةً لزوم ووجوبندن بشقه طهارت ونظافت مكمله ودائمه‌يه وجولان دم خصوصنده كمال موازنته خدمت ودلالت ايتديكى ايچون «حفظ الصحه» نقطهٔ نظرنجه‌ده وجود انسانه فوق العاده منفعت بخش ايدوكى حكماى حاضره طرفندن تصديق واعتراف اولنمشدر.

كذلك آبدستده مسواك استعمالى — منافع عديده‌سى ملابسه‌سيله — اطباجه ديش فورچه‌لرينه هر صورتله ترجيح وحتى «اسقوربت» دينيلان وآز وقتده ديشلرله ديش اتلرينى محو وافنا ايتمكده اولان علته كرفتار اولانلر ايچون دواى عاجل صورتنده استعمالى توصيه ايدلمكده بولنمشدر.

بونك سببى اوروپاده اعمال ايدلمكده اولان ديش فورچه‌لرينك همان عموميتله حيوانات قيللرندن ياپيلوب بونلر غايت سرت بولنمق ملابسه‌سيله هم ديش اتلرينى فنا حالده زده‌له‌مكده وهمده ديشلرك مابه الحياتى اولان

مینالرینه ایراث مضرت ایلمکده اولمسی وبوندن بشقه بوقیللرك اولمش حیواناتدن وخصوصیله دائما نجاستله تماس ایتمکده اولان قوپروقلرندن اخذ واستحصال قلنمقده بولنمسیدر . فورچه‌لرك آز بر زمانده بوزیلوب فضله اوله‌رق برده تعفن ایتمسی شایان دقتدر .

مسواك ایسه نباتی اولوب دیشلرك تطهیریله برابر مینالره برکونه مضرت ایراث ایتمامك ایچون مطلوب اولان یموشاقلغی دخی حاوی وتعفنه غیرصالح بولندیغندن بونك استعمالنده دوام ایدنلر هرحالده فائدهٔ کلیه ومنافع عدیده‌سنی مشاهده ایده کلدکلری بدیهیدر .

اشته هر نماز وقتی کلدکده فنا فوائدی متحقق ومشهود اولان ابدست ایچون بر حاضرلق کوریلور ، مشاغل وغوائل دنیویه‌دن دستکش فراغ اولنوب برعالم روحانی‌یه توجه اولنمق اوزره تشمیر ساعد اهتمام اولنور ، آبدست النور .

دوشونلسونکه دها آبدست النمغه باشلاندیغی زمان ذهنه طاری اولان برطاقم انشغالات دنیویه رفته رفته زائل اوله‌رق انك یرینه ان افزون نجه نجه انوار علویه وحسیات جلیله قائم اولور . مؤمن بو انبساط روحانی ایله

برعالم دیکره داخل اولدیغنی کورر ، مستغرق اولدیغی حسیات رحمانیه شوقیله کاه کلمهٔ شهادت ، کاه صلوات شریفه وابدست دعالری کبی برطاقم سرود ودرود ایله تسبیح خدایه قویله‌رق بیت رحمانه متوجه اولور و هر خطوه‌سنده انواع تجلیات قدسیه ایله روحنده برکشایش بولور . کونده بش دفعه تکرر ایدن شو حاضرلق زمانلری — که محاسبهٔ نفس ، انتباه‌ایچون الهی برجهان ارشاددر — کوچیجك وفقط پك واسع اولان شو عالملره کونده بش دفعه داخل اولان مؤمن برطاقم غوائل خسیسه‌دن تجردله کندوسنی — استعدادنجه — الهی برتهذیب اخلاق مکتبنده بولور ، استعدادینه کوره تفیض ایدر .

هله برکونك بش‌وقته تقسیمی کبی عمر اوزادیجی جهان ایچنده جهان کوستریجی اوعوالم روحانیه ، ناسوت الفاظه تنزل ایتمیان اومعانیٔ علویه ذوق وادراکی ارباب یقینه نصیب اولان نعم قدسیه‌دن اولمغله انی قلماً تعریفه قالقشمق عبثدر .

ایاصوفیه جامع شریفنه البته دفعاتله کیتمش‌سکزدر . اختیار بر فقیر تصور ایدیکزکه اوستی باشی پژمرده ، فقط طاهر ؛ عائله‌سنك اقشام ییه‌جکنی هنوز تدارکه موفق

اوله‌مامش ، فقط متوكل ! بو آدم اياصوفيه حوليسنده آبدست آلمش ، الندەكی منديل ايله يوزينی قورولايه‌رق جامعه كيرييور . يوزندەكی نور بشاشته بر دقت ايتديكزمی ؟ .. بأس يوق صيقلميكز ، باقيكز ، ايوجه باقيكز ، اوسزه باقميور .. او آنجق متوجه اولديغی وجه باقیٔ ذوالجلالك انوار تجلياتنه مستغرق اولمش ، هرخطوه‌ده اللهنه تقرب ايدرك كيدييور . سزی كورمز بيله ... چشم بصيرت اچيلوبده او آدمك ناصيهٔ حالنه كوزلجه دقت اولنور ايسه عبرت آميز نقدر معنالر استخراج ايديلور ! ..

اشته بو كورديككز فقير حضور ربانيده سجده‌يه دخول شوقيله دامن درميان اوله‌رق وجودينی تطهير ايلدكدن صكره كندوسنی بر قوهٔ عاليه استيلا ايلركه جسمنه تازه حيات كلديكنی حس ايدر ، طرف ربانيدن درونته صدور ايدن انوارمسرت چهره‌سنده نمايان اولور ، جانب‌الهيدن قلبنه ورود ايدن اخبار سعادت اذكار وتحميداتيله مشغول ايكن انعكاس ايلديكی ايشيديلور .

نمازده ايسه ذهنی افكار وغوائل دنيويه‌دن تجردله يالكز اذكار ومحامدالهيه ايله طولار ، حضور رب‌العالمينده

سجدهٔ شكر ايلر ، « سمع الله لمن حمده » عادتا لسان هاتفدن ايشيديلور .. خلاصه اوفقير نمازينی اكمال ايدوبده جامع شريفدن چيقديغی زمان كوكلی فوق‌العاده برشطارت ، برفرحله مشحون بولنديغی حالده ايشی هرنه ايسه اكا كيدر ، اولاد وعيالنك نفقه‌سنی تدارك ايلر ، اقشام جولق جوجغيله برابر يير ، ايچر ، كولر ، حاصلی مسعود اولور .

بو ادمك اختيارلغی وعرض وتصوير اولنان شطارت وانبساطی ايله برابر وجودينك‌ده نقدر زنده اولديغنه دقت بيورديكزمی ايدی ؟ .. عجبا بوندن ؟ ..

اشته بو زندكانیٔ وجود نمازك « فن » « وحكمته » اولان توافق ونسبت فوق‌العاده‌سندندر ....

حقيقت ! اوقات خمسه‌ده ادا اولنان نمازك وجود انسان ايچون « جمناستيق » تعليمندن دها زياده جالب منفعت وخصوصيله رمضان شريفده قلنان تراويحك نه درجه‌لرده موافق فن وحكمت بولنديغی ازادهٔ بيان وتفصيل وبوندن بشقه نمازده امر اولنان خضوع ودفع خواطر خصوصلرينك استراحت ذهنيه‌يه اولان خدمتی قيمت دنيايه معادلدر .

برده مقتضای اسلامیتدن اولان « غسل » ه عطف نظر تدقیق ایده‌لم :

غسلك منافعی، جماعی متعاقب بالجمله اعضای وجودده حاصل اولان رخاوت وکسالت فوق‌العاده‌یه قارشو جبر مافات ایدلمك صورتنده متجلی ومع هذا غسل بدن اوقات سائره‌ده دخی مستلزم فوائد لاتحصا اولدیغی فن طبه و « اصول حفظ‌الصحه » یه ازاجق آشنا اولانلرجه قیدایضاحدن مستغنیدر .

اطبانك « دوش » ، « بانیو » ، « دکز حمامی » وسائر ناملر ایله هرکسه توصیه ایتمکده اولدقلری استحماملر غسل دیمك دکلیدر ؟ . .

دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك امر ایتدیکی « زکاة » دخی بحثه شایاندر :

زکاتك اهل اسلامه فرضیتی هم جنس وهم مذهب فقرا وضعفایه معاونت انسانیتکارانه مقصد خیرخواهانه‌سنه مبتنی اولدیغی وزکاتی ویریلان مالك سنه بسنه تزاید ایلمکده بولندیغی درکاردر .

ملل غیر مسلمه‌ده بوصورتله برمکلفیت یوق ایسه‌ده زنکینلرینك هم جنس وهم مذهبلرینه وبعض کره‌ده ملل

سائره افراد ومکاتبنه اعانه وسائره ناملر یله برچوق اقچه‌لر ویرمکده اولدقلری وبوکبی اعمال خیریه‌ده بولندقجه ثروت واعتبارلرینك کون بکون تزاید وترقی ایلمکده بولندیغی دائما کورلمکده بولنمسنه نظراً بونك هر حالده فضله بر « ویرکو » اولمیوب البته بر حکمت اوزرینه امر وتأسیس بیورلدیغی تحقق ایلر .

شرائط خمسهٔ اسلامیه‌دن بریسی‌ده « صیام رمضان شریف » درکه بونك معناً ومادةً حائز اولدیغی فضائل ومحسنات تعداد وبیانه صیغمز .

صیام رمضان شریفك امت مرحومهٔ اسلامیه‌یه بخشایش الهی بولندیغی حدیث شریفده صراحةً بیان بیورلمشدر بناء علیه بو شهر مبارك ومقدسی هر زمان لسان احترام وستایشله یاد وتذکار ایتمکلکمز لازمه‌دندر .

رمضان شریف صیامی برده « فن » و « حکمت » و « حفظ الصحه » نقطهٔ نظرلرنجه حائز اهمیت فوق‌العاده‌درکه بو بابده‌کی فکر ومطالعاتمز بر مقالهٔ مخصوصه ایله تشریح وبیان ایدلمشدر .

دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك جملهٔ فرائضندن بریده

مكلفيت حج شريفدركه بو بابده‌كي افكار حكيمانه محتاج
ايضاح وتفسير دكلدر .

هر سنه حج شريفده يوز بيكلرجه حجاج كرام
وزوار ذوی‌الاحترام اجتماع ايدوب افكار و آرای اسلا-
ميه‌نك نقطهٔ واحده‌ده تصورتله اتحاد ايتدكلرينی انظار
عامه‌ده اظهار وابراز ايدرلر وبو صره‌ده امير المؤمنين
وخليفهٔ مسلمين افندمز حضرتلريله امت مرحومه‌نك
عافيت وسلامتی و دين و دولتك تزايد شان وسطوتی
دعوات خيريت آياتنی كمال اخلاص وصفوت قلب ايله
ياد وتذكار ايلرلر .

بويله يوز بيكلرجه خلقك مجمعی اولان بر محلده
بعض قبائل افرادينك اوفاق تفك سرقت وقوعاتلرندن
بشقه هيچ بر كونا اويغونسزلق وقوعبولميوب بالجمله
حجاج كرامك آمناً وسالماً وطنلرينه عودتلری سزاوار
محمدت وشكران وبو ايسه اداب واخلاق اسلاميه‌نك
مكمليتی ايله برابر مجرد خليفهٔ روی زمين ونور عين
مؤمنين شهريار اقدس افندمز حضرتلرينك جملهٔ موفقيات
جليله‌لرندن ايدوكی وارستهٔ تردد وكماندر .

والحاصل دين مبين اسلامك قبول واجراسنی امر

وتكليف بيورديغی اعمال وافعالك كافه‌سی البته بر حسن
صورته ودها طوغريسی بر حكمت وحقيقته اقتران وبناء
عليه جمعيت جليله‌سی افرادينی سعادت دارينه رسان
ايلديكی آثار باهره‌سيله ميدان بداهتده نمايان‌در .

قالديكه شريعت اسلاميه‌نك اجراسندن انسانلری منع
ايتديكی افعال وحركات واكل وشربندن اجتنابی امر
ايلديكی محرماتك دخی عموميتله وجود وبقای انسان
ايچون انواع مهالك ومضراتی داعی بولديغی قابل اعتراض
اوله‌ميه‌جق صورتده رهين رتبهٔ تحقق وثبوتدر .

بو كبی منهيات ومحرماتدن ملل غير مسلمه‌جه حلال
ومباح عد ايديلان لحم خنزير ومسكرات ومكيفات وسا-
ئره‌نك مضرات مهلكه ومتعدده‌سی اليوم «فناً» ثابت
بولنمق ملابسه‌سيله ملل مرقومه‌دن عقلی باشنده اولانلر
بونلرك اكل وشربندن اجتناب واحتراز ايتمكده‌درلر .

خلاصهٔ كلام دين مبين اسلامك اوامر ومنهياتندن
هر بری بر حكمت ظاهره وخفيه‌يه مستند ومبتنی اولديغی
ترقيات حاضرهٔ فنيه سايه‌سنده مادةً وعلناً كشف واعلان
ايدلمكده وهر كسك وخصوصيله ارباب فنون وحقيقتپر-
ستانك ارامقده اولدقلری نور حقيقت وهدايت مذهب

فيض مكسب اسلامده عرض چهرهٔ علانيت ايتمكده بولنمش اولمسيله جمعيت اسلاميه‌يه عرض دخالت هدايتنه مظهر اولانلر كون بكون ازدياد بولمقده اولديغى كبى شعشعه نثار اولان اشبو نور فيوضات موفور حقيقت واسلاميتك بر زمان كلوبده مهتديلرك مقدارينى شايان حيرت بر درجه‌يه ايصال ايليه‌جكنى شمديدن حكم وتسليم ايتمك پكده يا كلش بر فكر دكلدر ظن ايدرز .

﴿ رمضان وحفظ صحت ﴾

هر امر ونهيى — عقل بشرك ماوراى ادراكنده اوله‌رق — بر حكمت بالغه اوزرينه تأسيس بيوران جناب خالق ذوالجلال امر صيامى دخى مادى، معنوى نيجه نيجه حكم وفوائد بيكران ايله مالامال ايلمشدر . دوربين ايله كرهٔ قمردن استحصال معلومات قبيلندن اوله‌رق اول طور پرنور حكمتدن — ادراكمزه كوره — صيام رمضان امرنده دخى تجلى ايدن بعض حقايق ثابته‌سندن بحث ايتمك ايسترز .

صيام رمضانك قدسيت دينيه‌جه حائز اولديغى اهميت عاليهٔ معنويه قوالب الفاظه محكوم اولان معنالردن اولمديغندن اوجهتجه اولان حكم قدسيه‌دن شمديلك كف لسان تفصيل ايله بونك «حفظ صحت» نقطهٔ نظرنجه حائز اولديغى اهميت فوق العاده جهتنه امالهٔ كفتار ايده‌لم :

اوروجك خلاف معتاد وطبيعت وبوجهتله مضر صحت اولديغنى ادعا ايدنلرمز يوق دكلدر ؛ فقط بونلر ادعاى واهيلرينك اصابتنى اثبات ايده‌مدكدن بشقه بو يولده ارائه ايتمك ايستدكلرى دلائل اساس مدعالرينك بسبتون خلافنى مثبت بولنمقده‌در . بناء عليه بز ديرزكه رمضان شريفده «اصول حفظ الصحه» يه رعايت ايتمك شرطيله اوروج طوتمق وجود انسان ايچون عادتا باشلوجه ومؤثر بر تداوى حكمنى حائزدر . چونكه صيام، «فنا» فوائد لاتحصاسى قبول واعتراف ايدلمش وحذاق اطباجه خستكانه هرشيدن اول توصيه ايدلمكده وحتى وجودلرى صاغلام اولانلر ايچون بيله رعايت ايدلمسى لزومنده بيان رأى اولنمقده بولنمش اولان (حميه) نك الك معتناسيدر . «حميه» ايسه جناب رسالتپناه (ص . ع .) افندمز حضرتلرينك جانبندن (رأس الدواء الحميه .) تعبير حكمت پذيريله توصيف وبيان بيورلمشدر .

مزمن دينيله بيله‌جك درجه‌ده معده خسته‌لكنه
دوچار اولمش اولان احبادن برچوق ذواتك مجرد
رمضان شريفده «اصول حفظ الصحه‌يه» رعايتله برابر
فرائض دينيه‌مزدن اولان صيام سايه‌سنده كاملاً اعادهٔ
صحت وعافيت ايلدكلرى مع الشكران كورلمش وبو يولده
نفسمزجه‌ده تجربه‌مز سبقت ايتمشدر .

امساك زمانك شو سنه‌لرده — قيش سنه‌لرينه
نسبتله — پك ايركن حلولى جاى انكار دكلدر؛ فقط بو
مناسبتله اوروج مدتنك اون يدى اون سكز ساعت قدر
امتدادندن طولايى وجودجه حاصل اوله‌جغى بعضيلرجه
ظن ودرميان اولنان ضعفيتك ينه «حفظ الصحه»يه رعايتله
جبر وتخفيفى ده قابلدر . شويله‌كه : اولا اقشام افطار
ايدلديكى زمان قارنى پك زياده طويورميوب سحور
طعامنه‌ده بر مقدار يرصاقلاملى وياخود اقشام زياده
طعام ايدلمش ايسه سحور وقتنده برشى ينلماملدر .

ثانيا تراويح نمازى اصلا ترك ايدلماملدر . تراويحك
حفظ الصحه‌يه نقدر موافق بولنديغى ازادهٔ تردد وبيان
اولوب حتى اون بش يكرمى سنه اول سفراى اجنبيه‌دن
برينك كبرادن بريسنك قوناغنده دعوتليلرك كمال اشتها
ايله اكل ايتدكلرى اقشام طعامنى فوق الحد استكثار وفقط

بعد العشا يارم ساعتدن زياده امتداد ايدن تراويح نمازندن
صكره تصحيح فكر وذهاب ايله اقشام ينيلان طعامك
هضمنه قائل اولديغى فقرات مشهوره‌دن اولمق اوزره
السنهٔ انامده متداولدر .

ثالثا تراويح ايله سحور زمانلرى اره‌سنده‌كى مدتده
بشقه برشى اكل ايدلماملى ومع‌مافيه اويقو دخى اويو.
نلماملدر واقعا تراويحدن صكره اوچ درت ساعت
اويقو كسدرمك وجودجه منفعتى موجب ايسه‌ده
شو سنه‌لرده اره‌ده‌كى زمانك پك قيصه بولنمسى جهتله
اوچ درت ساعت اويقو وقتى بولنه‌ميه‌جغندن وبوندن
دها آز اويقودن ايسه بر لذت النه‌ميه‌جگى كبى بيهوده
سرسملكى وسحورده فقدانٔ اشتهايى موجب اوله‌جغندن
شو محذورلره محل قالماملق اوزره كيجه اويقوسنك فداسيله
برابر بو مدتده هيچ اولمزسه يارم ساعت، اوچ چاريك
قدر مشى وحركت ايدلمك لازم كلور .

رابعا سحور طعامى مغدى وفقط خفيف وحرارتسز
موادن مرتب بولنمليدر . بو خصوصده سوكوش ومقاورون
كبى اطعمه ايله تخفيف حرارته مدارى اولان خوشاب
وسائر مشروبات بارده‌نك اكل وشربى اوته‌دنبرو عادت
حكمنه قونلمشدر .

خامساً سحوردن صكره همان اويقويه واريلوب مناسب مقدار مدت وقت كچيرلمليدر . صباح نمازيني ادا ايتدكدن وسحرك لطافت طبيعيهٔ جانفزاسندن حصه‌مند ذوق جاوداني آولدقدن صكره اويقويه ياتلمق هر حالده «حكمته» و «فنه» پك موافقدر .

سادساً كوندوزلري پك چوق كزلميوب وفقط بسبتونده بوش اوتورلميوب وقت كچوريله‌جك شيلرله، مثلا قرآن كريم تلاوتي وسائر اشتغالات نافعه ايله مشغول بولنلمليدر .

سابعاً اقشام افطار زماني كلديكي وقت سيغاره وصو ايچمزدن اول سنت سنيهٔ نبويه‌يه اقتفاءً زيتون وياخود خورما ايله اوروج بوزيلوب اقشام نمازي‌ده ادا اولندقدن صكره اصل طعامه كيرشملي وفقط بالاده عرض اولنديغي اوزره معتدلانه طعام ايدلمليدر . اقشام طعامني متعاقب زياده‌جه حركت جائز اولميوب ياتسو نمازي وقتنه دكين استراحت ايدلمسي صحت وجود ايچون لازمدر .

اشته رمضان شريفده وصاياي معروضه دائره‌سنده حركتله طوتيلان اوروجده هيچ بر مشقت واضطرابه

بدن حس اولنميه‌جغي كبي بو يولده وجودجه دخي پك چوق استفاده ايديله‌جكي دركاردر .

بر كره‌ده صائمين ايله غير صائمين اره‌سنده‌كي فرقي مقايسه ايده‌لم :

اول امرده اوروج طوتان مؤمن جناب حقه قارشو اولان وظيفهٔ عبوديتني ايفا ايتمش اولمق ملابسه‌سيله درونده بر فرح، بر نشاط حس ايتديكي كبي اخوان ديني ميانده‌ده كمال فخر وسرور ايله عرض وجود ايده بيلور. بوندن بشقه او مؤمنك وجودي «حميه» سايه‌سنده غايت خفيف وچويك اولوب ايام سائره‌ده‌كي حركاتندن دها قوي اوله‌رق مشي وحركت ايلر .

اوروج طوتميانلره كلنجه بونلر ايكي قسم اولوب هر ايكي قسمي‌ده معناً ومادةً دوچار كمال اضطراب وذلتدرلر. اوت، دوچار كمال اضطراب وذلتدرلر : زيرا بونلرك برنجي قسمي خانه‌سي خلقيله برابر سربست سربست اوروج ييه بيلنلردر . اشته بونلر كيجه‌لري هر كسله برابر كزوب اكلندكدن صكره خانه‌لرينه كلوب همان ياتارلر واويورلر. كوندوزك كيم بيلور ساعت قاچنده اويقودن قالقوب — هر حالده معتادلري خلافنده

اوله‌رق — قهوه وسیغاره‌لرینی ایچدکدن وبراز مدت فاصله ایله یمکلرینی‌ده ییدکدن صکره (اولوقت بالطبع ساعت یدی‌یه کلوب اقشامه قدرده خانه‌ده محبوس قالنمیه‌جغندن) اودن چیقارلر .

فقط چیقمزدن اول سوقاقده صوصامامق ایچون ایکی بارداق‌ده صو ایچرلر . ذاتاً اقشامه از بر مدت قالمش اولمق مناسبتیله ییدکلرینی لایقیله هضم ایتمك شویله طورسون بالعکس ایچدکلری ایکی بارداق صو اختلالات هضیمه‌لرینی‌ده موجب اوله‌جغندن اقشامه قدر راحتسز بر صورتده وقت کچیررلر . خصوصیله صیجاق هوالرده ظرل ظرل تر دوکه‌رك دوچار انواع اذا ومشقت وبوندن بشقه بولندقلری یرلرده خلقك کندولرینه نظر نفرتله باقدیغنی ظن ایله دائما کرفتار شرمساری وخجالت اولورلر .

بویله ساعت یدیده طعام ایدوبده سوقاغه چیقان بر آدمك اقشام طعامنی اشتهالیجه اکل ایتمسی متصور میدر ؟ . . . اکر بو آدم اقشامده قارننی صیق صیقی‌یه طولدیرر ایسه وای اومعده‌نك حالنه ! . . ارتق بونك ایچون مسهللر، معده علاجلری ترتیبیله بر قاچ کونلر تداوی‌یه احتیاج حاصل اولمزده نه اولور ؟ . . اشته رمضان شریفده ابتدالری معده خسته‌لکنه دوچار

اولانلر بو قبیلدن اولوب مع هذا کندولرینه سبب مرض سؤال ایدلسه‌رمضان شریفك حلوایله اعتیادك تبدلی جملهٔ اسبابدن اولمق اوزره عرض وارائه ایله بو حالدن شکایت ایدرلر . حالبوکه اسباب مرض میانده تبدل اعتیاد بلکه یوزنجی درجه‌ده قالور . . .

اوروج ییان ایکنجی قسم خانه‌لری خلقی صوفیجه اولانلردرکه کوندوز خانه‌سنده سربست یمك ییه‌مزلر، چونکه قاریلر کورسه باشنه قیامتی قوپاررلر . . . بونلر نه یاپارمی دیدیکز ؟ . . بو بیچاره‌لر صباح سیغاره‌سنی کمال احتراز واحتیاط ایله انجق (. . .) ده ایچه‌بیلورلر ! . . . قهوه‌می ؟ . . یاغما یوق ! هله قهوه‌نك (ق) نی دیلنك اوجنه کتیرسونده حالنی کورسون ! . عرب اشجی قا-دیندن بیله صوپا یمسی احتمالدن بعید دکلدر . . . .

اشته (. . .) ده سیغاره‌سنی ایچدی یا، کافی وافی ! اکر کمسه کورمکسزین اوراده‌کی ابریقدن برده صو ایچه-بیلیرسه کندیسنی بختیار عد ایدرك همان سوقاغه فرلار . محل عزیمتی صوران اولور ایسه «جامع شریفه کیدییو-رم ؟» دیه‌رك کندی کندیسنه برده بیوك افترا ایدر .

اوت، افترا ایدر، چونکه بونك کیتدیکی، کیده‌جکی محل کینکی قپالی مردار بر بقال دکانندن بشقه بر یر

دکلدر . اکر بو آدم «شیق» کچینانلردن اولوبده برازده
اقتدار مالیسی بولنورسه طوغریجه بك اوغلی لوقانطه-
لرندن برینه قوشارکه او حالده‌ده بقال دکاننده‌کی محبو-
سیته، اذیته مقابل بك اوغلنه عزیمت وعودت مشقتی
رونما اولور .

بز بو آدمك بقال دکاننه کیتدیکنی فرض ایده‌لم‌ده
سوزمزی اکا ابتنا ایتدیره‌لم :

بقال دکاننده نه بولنه‌بیلور ؟ .. اکمك ، پنیر ،
فصولیه پیازی کبی شیلر .. هایدی سز حاضر لوپ
یومورطه‌یی‌ده علاوه ایدیکز . . .

اشته بو ادم بقال دکاننده بویله معده‌یی افساد ایدیجی
وحرارت ویریجی بر طاقم شیلرله قارنی طویوردقدن
وینه کمال احتیاط ایله برده سیغاره وصو ایچه‌بیلدکدن
صکره اورادن‌ده چیقار . .

بونلرك بوندن صکره‌کی احوالی قسم اولك عینی
اولوب بر فرقی وار ایسه اوده تصادف ایده‌جکلری
مسلکداشلریله اغزدن قولاغه حسبحال وصوسزلقدن
چاپر چاپر شویله یاندقلرینه وسیغاره‌سزلکدن بینلری
بویله دونمکده اولدیغنه دائر بر طاقم تعاطیء افکار ومقال
ایتملرندن عبارتدر .

معهذا بو یادکارلرك تعریف اطوار واحوالی ایچون
قره‌لادیغمز شو بر ایکی سطری معلومات کافیه اولمق
اوزره تلقی ایتمك طوغری اوله‌مز . بونلرك احوالی
حقنده یازیله‌جق یازی جلدلر تشکیل ایده‌بیلور . انجق
بزم بوراده او قدر فضله شی یازمغه رساله‌مزك حجمی
مساعد دکلدر .

شمدیکی حالده صدده مراجعتله مقایسه ومحاکمه‌مزی
یوروته‌لم :

بر کره منصفانه تدقیق ایدلدیکی حالده کوریلورکه
بونلرك احوال وحرکات واقعه‌لری اول امرده حضرت
اللهه قارشو بر عصیان ، بر اطاعتسزلکدر .

ایکنجی درجه‌ده اوروج طوتمیان آدم کندوسنك
قباحتی سائرلرك نظرنده معلوم اولدیغنی ظن ایله وجداناً
پك بیوك اضطراب و خجالت حس ایدر ؛ جامع شریفده
اغزی قوقوبده اوروجسز اولدیغی خلقجه بیلنمامك
ایچون تنها یرلره چکلمکه مجبور اولور ؛ بو مثللولرك
اکثریسی ده جامع شریفه کیرمکه جسارت ایده‌میوب
محضا سیر وتنزه مقصدیله صحنده سرکیلری طولاشوب
طوررلر ؛ خلاصه بیهوده یره متأذی ومضطرب اولورلر.
برده بو کبی ادملر جناب حقه قارشو ارتکاب

ایتدکاری عصیان وعدم اطاعتله قانع اوله‌میوب رمضان شریفده ایام سائره‌ده بیله ارتکاب ایدیله‌میه‌جك حرکاته واوروج علیهنده بر طاقم هذیانلر ایدرك راست کلدکاری محلده عادتا علناً تحقیراته جرأت ایدرلرکه اصل اسمایه طوقونان جهتی ده بوراسیدر .

عجبا کرهٔ ارض اوزرنده ساکن بولنان ملیونلرجه اهل اسلامك ، ارباب ایمانك کمال حرمت واطاعتله تلقی، انواع شادمانی ومسرتله استقبال ایتدکاری « شهر صیام » مغفرت انجام حقنده بو کبی تحقیراته نه حد ایله جرأتیاب اولیورلر ؟ . . .

دیانتلرینك بطلانی بیلان وعین الیقین اثارنی ده مشاهده ایدن اقوامك بیله ادیان سائره اربابنه قارشو کندیلرینی نه درجه‌لره قدر مدافعه ایتمکده اولدقلرینی کوروبده بونلردن‌ده‌می عبرت آله‌میورلر ؟ . .

عجبا بو یادکارلر انکلتره‌ده ومحال سائره‌ده خرستیان پاپاسلرینك دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك فضائل ومحسناتندن باحث اوله‌رق « عالم مدنیته » قارشو ایراد ایتدکاری شعشعه‌لی نطقلری غزته‌لرده مطالعه‌می ایتمدیلر ؟ . .

ینه بو یادکارلر (مدنیت دینسزلکله حاصل اولور)

فکر ومطالعه‌سنده بولنان اوروپالیلرك بیله پرهیز کونلرنده وایام مخصوصهٔ سائره‌لرنده وظائف دینیه‌لرینی ایفاده بزه وحتی کندی کندیلرینه قارشو کوسترمکده اولدقلری اعتنای فوق‌العاده‌یی ده‌می نظر عبرت وامعان ایله تدقیق ایتمامشلردر ؟ . .

عجبا « اسملرینی » وبولندقلری محلی وزیر حمایهٔ فیضوایهٔ شاهانه‌لرنده یشامقده اولدیغمز پادشاه دیانتپناه وشهنشاه مراحم اکتناه افندمز حضرتلرینك تزیید قوت وقدرت وتأیید مبانیٔ شوکت اسلامیه اغورنده مصروف ومبذول بیورمقده اولدقلری الطاف وعنایات جلیلهٔ دیانتپرورانه‌لرینی وعادات واداب مقدسهٔ دینیه واسلامیه‌یه رعایت ودقت اولنمسی حقنده‌کی اخطارات رسمیه وغیر رسمیه‌یی وخلاصه « الناس علی سلوك ملوکهم » کلام حکمت اسامنی خاطرلرینه کتورمیورلرمی ؟ . .

صباحلری، خصوصیله بازار کونلری صباحی یوللری بر کلیسا جوارینه تصادف ایدوبده اوراده اجرا اولنان آیین دینی‌یی کوروب ایشتمامشلرمی ؟ . .

بو بابده دها پك چوق سوز سویلنیله‌بیلور ایسه‌ده محاکمه‌مزی بنا ایتمك ایچون بو قدری‌ده کافیدر بناء علیه ارتق محاکمه‌مزی یوروته‌لم :

شمدی ای قارء، دوشـونکز بو ادملرك، دهـا طوغریسی بو بیچـاره‌لرك حالی که الله ومخلوقی نزدنده وحتی کندی وجدانی قارشوسنده مقدوح ومتهمدرلر؛

تصـور ایدیکز بو بدبختلرك نتیجهٔ احوالنی که نتیجه اولمق اوزره کمال ندامت وخجالتدن بشقه اللرینه بر شی کچمز!

برکره‌ده نظر امعان واستحسان ایله تدقیق ایدیکز او مؤمنینك احـوال واطوار حسـنه‌لرینی که «صیام» حاللرنده‌کی لطافت ونزاکتلری هیچ بر قومك هیچ بر زمانکی حالنه قیاس وتطبیق قبول ایتمز.

کوندوزلری کندی ایش وکوجلرندن اختـلاس ایده‌بیلدکلری زمانی جوامع شریفه ومحال مقدسه‌ده کمال سربستی وحضور قلب ایله امرار ایدرك اکتساب فیو-ضات نامتناهی ایدرلر.

کیجه‌لری ایسه اویله کروه فاسقین آسا انواع حرکات بی‌ادبانه ایله عالمك نظر نفرت واستهزاسنه دوچاراولمیوب دائرهٔ ادب ودیانتده مناسـب اکلنجه‌لرله کسب نشاط وسرور ایتدکدن صکره ایرتسی کون ایچون دخی صیامه حاضرلانورلر.

حقیقت! جناب حق بو فیض جاودانی‌یه مظهریتی عالمده هیچ بر قومه میسر بیورمامشدر.

برکره دوشونلسـون بو ماه فیوضـات اکتناهك فضیلت وقدسیتی که مدت معلومه ظرفنده پیر وبرنا وفقیر وتوانا بالجمله مؤمنین شرف صـیام ایله مشرف اولدقدن بشقه هر زماندن زیاده مرحمت قلبیه وشفقت کاملهٔ انسا-نیه ایله اتصـاف ایدوب هرکس احبا واوداسی شـویله طورسـون اصلا الفتی اولمدیغی ذواتی وخصوصیله فقرای محتاجینی افطاره دعوت و«دیش کراسی» وسائره ناملریله تلطیف قلوب ضعفایه بذل همت وعنـایت ایتمکله برابر «صدقهٔ فطر» و«زکاة» کبی صدقات ایله دخی نیجه نیجه ارباب ضرورت واحتیـاجك ترفیه حال وتهوین ضرو-رتلرینه مسارعت ایدرلر.

صـورتا زی مؤمنینده بولنه‌رق فقط اوامر الهیه‌یه عدم اطاعت ووظائف ووجائب دینیه‌یه عدم رعایت ایله مألوف اولان ویوقاروده ذکرلری سبقت ایدن «یادکارلر» ایسه صیام رمضانه اهمیت ویرمدکلری کبی بو مثللو افعال خیریه واعمال حسنهٔ دینیه‌ده بولنمق شرف عالم بهاسندن‌ده محروم بولنورلر.

«خسر الدنيا والاخره» نشيدهٔ جليلى بو كبيلرك نتايج احوالنى صورت حكيمانه‌ده تصويره كافيدر .

محاكمه‌مزى بورايه قدر يوروتدكدن صكره رمضان شريفده وظائف مقدسهٔ دينيه‌لرينى ايفا ايدنلرله ايتميانلر حقنده ويريله‌جك حكمك اعطاسنى قارئين كرامك وجدانلرينه حواله ايله اكتفا ايلرز .

﴿ وعظ وواعظلر ﴾

رمضان شريفده كوندوزلرى اشتغالات ذاتيه‌دن ارتان وقتنى خوش كچيرمك ايچون هركس بر درلو شيله مشغول اولمق طبيعيدر .

بعضيلر قرآن كريم تلاوتنى ، بعضيلر مقابلهٔ شريف استماعنى امرار وقت ايچون اك مناسب بر واسطه عد ايله اويولده ، بر طاقلريده اقشامه قدر ياتوب اويومق واو . ياتوب ينه ياتمق صورتيله وقتلرينى كچيردكلرى كبى بعضيلرى‌ده بو كبى اوقات زائده‌لرينى «وعظ ونصيحت»

ديكلمكه حصر ووقف ايدرلركه بحثمز ده بونك اوزرينه‌در .

اولا «وعظ»ك لزوم وعدم لزومى ايله «وعظ» نه ديمك اولديغنى‌ده تدقيق ايده‌لم :

معلوم اولديغى اوزره «وعظ» بر جماعت وهيئته امور دينيه‌يه متعلق نصيحت ايتمك واوكوت ويرمك معنالرينه كلور وهر حالده مستمعينى معناً ومادةً مستفيد ايلر .

وعظك «خطبه» ناميله احداثى ظهور اسلامدن پك چوق اول اولمسنه وبونك البته بر مقصد اوزرينه مؤسس بولنديغى دركار بولنمسنه كوره لزومنك ده تحققى طبيعيدر . معهذا «وعظ»ك شمديكى لزومى ايله اولكى لزومى اره‌سنده بيوك بيوك فرقلر واردر .

ظهور اسلامدن برو كذران ايدن مدت احوال تاريخيه‌سى تدقيق ايديله‌جك اولور ايسه كوريلوركه او زمانلرده اجرا اولنان وعظ ونصيحت خلقى طريق كفر وضلالته كتمكدن منع ايله شاهراه هدايت ومدنيته سوق ودعوت و — او زمانلر الده يازلمش وشمديكى كبى

هر كسك اكلايه بيله جكى صورتده ترتيب وتدوين ايدلمش
كتب فقهيه وسائره بولنمامق ملابسه سيله — اهل ايمانه
وظائف دينيه وشرائط اسلاميه يى تعليم وتفهيمه همت
كبى بر لزوم قوى وبر مقصد عالى يه مبتنى بولنمقله برابر
دائمى اولوب شمديلرده ايسه سايهٔ مراحم وافيهٔ حضرت
تاجداريده مبذول ورايكان بيوريله كلان انواع عنايات
وتسهيلات ايله وكتب دينيه وفقهيه نك هر كسك اوقويوب
اكلايه بيله جكى يولده مرتب اولمسى وفيأتجه همان كاغدى
بهاسنه دينه جك قدر اهون بولنمسى جهتلريله افراد ملتمز
ايچنده شرائط دينيه سنى بيلميانلر يوق دينيله جك بر
درجه ده اندر ومحله مكتبنه دوام ايدن درت ياشنده بر
چوجغه دخى سؤال اولنسه باشلوجه شرائط دينيه واسلا-
ميه يه وقوف ومعلوماتنى ارائه واثبات ايده بيله جكى بديهى
واظهر بولنمغله بوحال زمانمزده «وعظ» ك تحقق لزومى
ايله برابر اولزومك محدوديتنى دخى ميدانه چيقارمش
وايشته رمضان شريفك غيرى ايامده چوقلق واعظلره
تصادف ايدلميوب يالكز جمعه كونلرى بعض سلاطين
عظام جوامع شريفه سنده كرسى مشايخ كرامنك ، قسم
اعظمنى قادينلر تشكيل ايدن اوفاق بر جمعيته ، اجراى
وعظ نصيحتلريله اكتفا اولنمسى بوحكمته مبتنى بولنمشدر .

قالديكه «وعظ» ك معناى لغوى واصطلاحيسى اعتباريله
خلقه اجراى وعظ ونصيحت ايدن ذاتك عالم وفاضـل
وهر حالده علميـله عامل اولمسى لزوم ووجوبى افكار
وآراى عامه جه مسلم ومصدق بولنديغندن — طشره لردن
صرفنظر — استانبولمزده جوامع شريفه ده وعظ ايدن
ذواتك اوصاف مطلوبه يى بحق حائز اولوب اولمدقلرى
شايان بحث وتدقيق مواددن بولنمشدر .

رمضان شريفده استانبولده وعظ ايدن واعظلر
برچوق اقسامه تقسيم ايديله بيلورلر . برنجى وشايان
حرمت واجلال اولان قسمى افاده وتقريرلرندن جداً
وحقيقةً استفاده اولنان ذوات فضائلسماتدركه ذوات
مشاراليهمك بويولده كى همات فاضلانه لرى تقدير وتشكره
سزاوار اولوب نادراً عرض وجود ايدن بو قسم محترم
حقنده تزايد مقدارى دعاسندن بشقه ديه جكمز يوقدر .

اساساً بحثمزى تشكيل ايدن اقسام سائره يه كلنجه
بونلرك هر برى بر مسلك ناهمواره تابع اوله رق هيچ
بريسندن استفاده قابل دكلدر .

چونكه بونلردن بعضيلرى شرائط صلاتى ، بعضيلرى

شرائط صيامى ، بعضيلرى مسائل صدقات فطرو زكاتى ، بعضيلرى‌ده فضائل حج وعرفاتى سرمايهٔ بحث ومقال اتخاذ ايدوب ومع‌هذا بويولده طوغرى وكوزل برشى‌ده تقرير وافاده ايده‌ميوب اوقودقلرى آيات كريمه واحاديث نبويه‌يى بيله غلطدن سالم اوله‌رق قرائت ايليه‌مزلر واساس بحث ومناظره‌لرى اولان مسائلدن شبهه اوزرينه برشى صورلمش اولسه اكاده درست برجواب ويره‌مزلر ...

حتى كچن سنه رمضان شريفده احبادن بريسى نمازده بعدالفاتحه قرائت اولنان ضم سوره ايچون بشقه‌جه بسملهٔ شريفه قرائتى سهو سجده‌يى ايجاب ايده‌جكنى بو مثللو واعظلرك بريندن استماع ايلمسيله فى‌الحقيقه بونده سهو سجده ايجاب ايدوب ايتميه‌جكنده تردد ايدوب بوبابده مراجعت ايتديكى اون‌بش قدر واعظك كيميسى سهو سجده ايجاب ايدر ؛ كيميسى‌ده ايجاب ايتمز ديه‌رك جواب ويرمش اولملريله بيچاره بسبتون متحير قالمش ونهايت‌الامر علمادن برذاته مراجعتله الديغى جوابى مشار اليهك خبرويرديكى كتب فقهيه ايله بالتطبيق حل مسئله‌يه موفق اوله بيلمشدر .. وهلم جرا ...

واعظلرمزك برطاقمى ايسه بويله يالان ياكلش افاداتله

خلقى دوچار تردد ايتمكله‌ده اكتفا ايتميوب اوته‌كينك بركينك عليهنده برطاقم كلمات نامناسبه تفوه وايرادينه جرأت ايدرلركه بو حاللرى ديناً ووجداناً مكلف اولدقلرى وظيفه ايله طبان طبانه ضددر .

كنديسنه «واعظ» نامنى ويره‌رك مثلا جامعك بر كوشه‌سنده از چوق برجمعيت حضورنده اجراى وعظ ونصيحت ايتمك ايستيان برذاتك بونلره هيچ اولمزسه اللدن كلديكى قدر مسائل دينيه وشرائط واداب اسلاميه‌يى كوزلجه ودرستجه تعريف وافهامه چالشمسى؛ اره‌ده مناسبت دوشوردكجه لطيف لطيف فقره‌لر، كوزل كوزل بحثلرله سامعينى حصه‌دار ايتمكه غيرت ايلمسى لازم كلوركن بالعكس امور شتى‌دن دم اورمغه قالقشمسى؛ شونك بونك عليهنده ادارهٔ كلام ايتمك كبى وظيفه‌سزلكده بولنمسى وبويله برطاقم مالايعنى كلاملر ايله ارباب صيامك فكرينى تشويش، ذهننى تغشيش ايتمسى حقيقةً يار واغياره قارشو پك ياقيشقسز دكلميدر ؟

واقعا جلوس ميامن مأنوس جناب جهانبانيلرى ملت معظمهٔ اسلاميه ايچون موجب كمال كمالات اولان شهريار معظم ومقدس افندمز حضرتلرينك اعصار سا-

لفه‌یه غبطه‌بخش اولان عصر فیوضات حصر جناب ملوکانه‌لرنده بو جهت دخی دائرهٔ عائده‌سنجه پیش نظر دقته آلنوب چند سنه‌دنبرو وعظ ونصیحت هوسنده بولنانلر بالامتحان اهلیتلولرینه اعطای رخصت ولیاقتسزلرینك حصول آمالنه بحق ممانعت ایدلمکده واثنای وعظده دخی معاینه‌لرینه همت اولنمقده بولنمسنه مبنی حمد اولسون واعظلرمز میاننده بوکبی جهلا وهرزه‌کویانه پك از تصادف ایدلمکه باشلانلمش ویقینده «وعظ» و«نصیحت»ك یالکز (اربابنه) منحصر قاله‌جغی طبیعی بولنمش ایسه‌ده شو مقصدعالینك هنوز تماماً جلوه‌کر ساحهٔ حصول اولمدیغی ده جای انکار دکلدر .

اشته «وعظ وواعظلر» حقنده‌کی سوزمزی بورایه قدر کتوردکدن صکره رمضان شریفده وعظ ونصیحتدن استفاده ایتمك ووقتلرینی خوش کچیرمك املنده بولنان قارئین کرامه عرض ایدرزکه : مادامکه شهر رمضان مغفرت نشان ایله سنه‌ده برکره تشرف اولنیور .

مادامکه مقصدمز فضله وقتمزی خوش کچیرمکله برابر مستفید اولمقدر .

مادامکه هر واعظك کلامندن مطلوب اولان استفاده حاصل اولمیور .

او حالده تقریرلری طبعمزه، مسلکمزه موافق کلمیان جهلانك «وعظ» نام محترمی ایله کوه‌له‌دکلری یوان لقردیلرینی استماعدن، ذهن وفکرمزی تشویشه دوچار ایلمکدن حذر ایده‌لم !

حمد اولسون جوامع شریفه‌مزده کوزل، لطیف، محرق صدالی حافظلرمز؛ از اولمقله برابر وجودلریله افتخار اولنور اعلم علمادن واجب الاحترام واعظلرمز وار . دکلیه‌جك ایسه‌ك جان قولاغیله بونلری دکلیه‌لم، اوت، بونلری دکلیه‌لم‌ده فیوضات مادیه ومعنویه‌یه مظهر اوله‌لم ؛ ظاهری و باطنی استفاده ایده‌لم‌که بزه لازم اولان‌ده بوجهتدر .

﴿ معلومات نافعه ﴾

— نفوس اسلام —

قطعات خمسهٔ ارضده متمکن اهل اسلامك مجموع

مقداری اوروپالولرجه یوز التمش ملیون نفوسی متجاوز اولمق اوزره تخمین اولنمقده ایسه‌ده بوندن پك چوق زیاده اولمسی محتملدر .

تخمین ایدیلان بو مقدار نفوسك التمش ملیون مقداری هندستان وهند چینی طرفلرنده اولمق اوزره یوز ملیوندن زیاده‌سی آسیا قطعه‌سنده وقصوریده، قسم اعظمی افریقا قطعه‌سنده بولنمق اوزره اوروپا، اوستراليا وامریقا قطعه‌لریله بعض جزایرده بولنمقده‌در .

نفوس اسلامك سنه‌دن سنه‌یه بر صورت فوق العاده‌ده ترقی وتزاید ایتمکده بولنمسی ملل غیر مسلمه‌نك وخصوصیله اوروپا وامریقا میسیونرلرینك نظر دقتلرینی جلب ایلمکده‌در .

چونکه بونلر محال بعیده‌یه مخصوصاً مأمورلر، واعظلر اعزام وبو یولده وسع بشرك فوقنده دینیله‌بیله‌جك بر صورتده صرف مساعی واقدام ایلمکده اولدقلری حالده ذاتاً خرستیان یشایان بر قومك افرادندن بعضیلرینی ینه خرستیانلغك بر شعبه‌سنه نقل ایتمك یعنی مثلا قاتولیكلکدن پروتستانلغه ویاخود پروتستانلقدن اورتودوقسلغه

تبدیل مذهب ایتدیرمك ایچون بیله انواع مشکلاته دوچار اولمقده‌درلر .

حالبوکه ارباب وقوفك معلومی بولندیغی اوزره شو بر قاچ سنه ظرفنده — هیچ بر طرفدن بر کونه جبر ودعوت اولمدیغی واصلا صرف مساعی وغیرت اولنمدیغی حالده محضا هدایت ربانیه‌یه مظهریتله — هندستانده دین مبین اسلامی قبول ایدن ملل سائره افرادی ملیونلره بالغ اولمش ویالکز کچن بر سنه ظرفنده ممالك عثمانیه‌ده شرف اسلام ایله مشرف اولانلرك مقداری یوزلرجه نفوسی متجاوز اولدیغی کبی بو یولده «طوعا» جمعیت جلیله‌ٔ اسلامیه‌یه دخالت ایدنلرك عددی کوندن کونه ارتمقده بر دوام بولنمشدر .

ملکمزده هنوز تولدات ووفیاته عائد مکمل ایستاتستیقلر وجوده کتوریله‌مامش اولمسیله تولدات واقعه‌دن طولایی نفوسجه نه مقدار ترقی وقوعبولمقده اولدیغی مجهول ایسه‌ده بو صورتله دخی نفوس اسلامده بر خیلی ترقی وقوعبولمش اوله‌جغی درکار ومع ما فیه وجود پر سود همایون شاهانه‌لرینی هر شیده حصول انتظام ومکملیت مقصد جهان پسندانه‌سنه حصر ووقف بیورمش اولان

پادشاه انتظامپرور وشهنشاه ترقی کستر افندمز حضرتلر-
ینك سایهٔ سعادت سرمایهٔ جناب تاجداریلرنده بمنه تعالی
اشبو ایستاتستیق خصوصنك دخی یقینده موقع فعله وضع
اولنه‌رق استفادهٔ عمومیه‌یه خدمت ایدیله‌جکی آشکار
بولنمشدر .

مواد مندرجه‌سی

مقدمه
امساکیه
اسلامیت و حکمت
رمضان و حفظ صحت
وعظ وواعظلر
معلومات نافعه : نفوس اسلام

فیئاتی
۲ غروشدر